

Petr Suchý (ed.):

**ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA
V DEVADESÁTÝCH LETECH
DVACÁTÉHO STOLETÍ**

Brno: Mezinárodní politologický ústav
MU, 2001, 121 stran

Tato studie vyšla již jako 20. svazek v „Ediční řadě studie“ Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity v Brně. Vypráví další svědectví o velkém zájmu mladší generace českých studentů a badatelů o zahraniční politiku Spojených států. Studii redigoval a stručným, výstižným úvodem opatřil Petr Suchý z katedry politologie brněnské Fakulty sociálních studií. Autory tří příspěvků ve svazku předkládaných jsou: Ondřej Rojčík, „Administrativa George Bushe“; Petra Kuchyňková, „Administrativa Billa Clintona“; a Petr Vilímek, „Vývoj obranné politiky USA v devadesátých letech XX. století.“

Z perspektivy jara roku 2003 tyto studie vymezují období, které pravděpodobně vstoupí do historie mezinárodních vztahů jako přechodné období od konce studené války do dosud nedefinovaného mezinárodního systému, o jehož obrysy a pravidla se právě v tomto roce vede velký spor.

Rojčíkův esej se zabývá politicky a diplomaticky nejsložitější periodou tohoto přechodu. Administrativa George Bushe se musela v nesmírně krátké době orientovat v revoluční změně, kterou takřka od jejího nástupu v lednu 1999 mezinárodní systém procházel. Rojčík zachycuje jednotlivé klíčové aspekty této změny a jejich geopolitické komponenty, ale sám se je nepokouší sladit s odkazem na úsudek, že „Bushova zahraniční politika jen málokdy mohla sledovat nějakou dlouhodobou strategii.“ Uzavírá konstatováním, že „prezidentova rozhodnutí řídily spíše zásady a principy než strategie a doktriny.“ Zůstává otázkou, jaké zásady a principy, a zdali vedle reziduálního národního zájmu v mnoha případech

specifické zájmy nediktovaly postoj a zahraniční politiku Spojených států i v tomto období. A další otázkou je, do jaké míry byl Bushův „nový světový řád“ určen jen pro domácí spotřebu, interpretace, k níž se s Bushovými kritiky kloní Rojčík, a do jaké míry se stal obětí neúprosné logiky světové politiky i ve zdánlivě unipolárním světě.

Na studii Petry Kuchyňkové je pozoruhodná za prvé podstatná kontinuita Clintonovy zahraniční politiky navazující na politiku Bushovu; za druhé vyjasnění a rozpracování řady specifických zájmů a aspektů této politiky; a konečně konsolidace výjimečného postavení Spojených států v mezinárodním systému. Jestliže se Clintonova administrativa v prvním funkčním období snažila odlišit od svého předchůdce zdůrazňujíc, co Kuchyňková označuje jako „idealistické kategorie“, mezi něž počítá multipolaritu, harmonii s postkomunistickým světem, roli Spojených národů, v druhém funkčním období, tj. druhé polovině devadesátých let, Spojené státy byly vysunuty – nebo se vysunuly – do role jediné supervelmoci. Na domácím poli tento status podpírala nesrovnatelná hospodářská prosperita a s ní spojená sebedůvěra a moc, na mezinárodním poli na jedné straně síla amerických ozbrojených sil a na druhé straně omezená moc všech potenciálních konkurentů nebo soupeřů. Kuchyňková sleduje tento vývoj podrobně a citlivě a její dokumentace a bibliografie je pro poměrně krátkou studii příkladná. Její závěrečná otázka o budoucím vývoji – Fukuyamův konec dějin v blahu liberální demokracie nebo Huntingtonův střet civilizací – je předvídatá.

Jak ve studii Rojčíkové, tak ve studii Kuchyňkové postrádám alespoň náznak vztahu mezi zahraniční politikou Spojených států a americkým veřejným míněním. Tomuto vztahu se nelze vyhnout zejména v politice demokratického státu, aniž by bylo třeba kategoricky přijmout devízu, že zahraniční politika je projekcí politiky domácí. Konec studené války se ve veřejném mínění jevil jako americké vítězství – ideologické i mocenské. Válečná akce

„Pouštní bouře“ vrátila do něho sebevědomí a sebedůvěru, jež Američané ztratili ve vietnamské válce. Tuto změnu nelze odečíst z výkladu zahraniční politiky Spojených států na konci 20. století.

Jestliže druhou polovinu studené války lze v obecných termínech charakterizovat jako období, ve kterém se dvě nukleární supervelmoci snaží vypořádat s ohromným destruktivním potenciálem, který jim skýtají jejich jaderné zbraně, Petr Vilímek dotahuje tyto snahy v Bushově administrativě do konce: START I a START II se staly realitou se zbytky, o nichž se dohodli skoro o deset let později Putin a Bushův syn. Vilímek zasadil tato jednání do širšího rámce vztahů mezi Spojenými státy a Ruskem. V pocitu zvýšené bezpečnosti Clintonova administrativa formulovala „novou“ doktrinu obranné strategie, jejíž obětí se staly výdaje na obranu – pouze 3 procenta HNP. Vilímek věnuje pozornost kritikům tohoto přístupu, kteří brali v potaz, zdali složení a výzbroj amerických ozbrojených sil budou vyhovovat podmínkám konfliktů na začátku 21. století.

V roce 2003, dva roky po publikaci těchto studií, se nejpálčivější a nejkontroverznější otázkou mezinárodní politiky stala otázka zbraní hromadného ničení a jejich zničení. Ani Rojčik, ani Kuchyňková, ani Vilímek ji neminuli ve svých studiích devadesátých let minulého století.

Mojmír Povolný

Vít Hloušek, Lubomír Kopeček (eds.):

RUDÍ A RŮŽOVÍ.

Transformace komunistických stran

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy university, Brno 2002, 280 stran

Recenzovaná publikace patří do celé série prací z dílny Mezinárodního politologického

ústavu MU věnované problematice politických stran a stranických systémů zemí středovýchodní Evropy. Tentokrát se autoři zaměřili na skupinu nástupnických uskupení bývalých vládnoucích komunistických „státostran“ (*Parti-Etat*) rovněž bývalého sovětského bloku. Výjimkou je jeden „reprezentant“ západní Evropy, konkrétně italský (post)komuniste, jejichž analýza je do publikace zařazena hned v úvodu. Editoři si uvědomují eventuelní kontroverze, které by mohly ze zařazení kapitoly o Itálii do sborníku věnovaného středovýchodoevropským zemím vyplynout, a proto se o tomto kroku zmiňují v předmluvě a vysvětlují ho. Domnívám se, že lze souhlasit s jejich tvrzením, že dříve či později bude nutné začít analyzovat politiku v zemích středovýchodní a západní Evropy dohromady (někteří autoři tak již činí). Který okamžik je pro tento krok vhodný (už nastal, eventuálně kdy nastane?) by bylo na dlouhou metodologickou diskusi, jejíž zahájení či vedení samozřejmě nemůže být cílem této stručné recenze. Nedávné diskuse na půdě Mezinárodního politologického ústavu MU, které proběhly v rámci dvou seminářů věnovaných právě problematice politických stran v našem regionu, ukázaly, že tato otázka je velmi komplikovaná a svým způsobem kontroverzní. Hledání odpovědi na otázku jak zkoumat středovýchodoevropské politické strany, je nesmírně složité a dlouhotrvající.

Publikace *Rudí a růžoví*... není první prací vydanou Mezinárodním politologickým ústavem MU týkající se komunistických/postkomunistických stran ve středovýchodní Evropě. V roce 2000 vyšel sborník v editorství J. Holzera *Komunistické strany v postsovětských stranicko-politických soustavách* (MPÚ MU, Brno), jehož název dostatečně objasňuje jeho obsah (recenze viz *Politologický časopis* č. 4/2000, str. 406–407). Recenzovaná publikace je rozsáhlejší a tematicky pozměněná, takže se nejedná o již jednou vydané staré texty prošlé aktualizací. Jiný je také autorský kolektiv. Předložená práce se